

QAZI MÁWLIK SHÍĠARMALARÍ TILINDE SINONIMLER

G.Karlıbaeva – filologiya ilimleriniń doktorı (DSc)

J.Orınbaeva – erkin izleniwshi

Berdaq atındaǵı Qaraqalpaq mámleketlik universiteti

Tayanch soʻzlar: sinonimlar, leksik sinonimlar, sinonimlarning grammatik tuzilishi, sinonimik qator, kontekstual sinonimlar, gradatsiya, ekspressivlik, tilshunoslik, qadimgi turkiy til.

Ключевые слова: синонимы, лексические синонимы, грамматическая структура синонимов, синонимический ряд, контекстуальные синонимы, градация, экспрессивность, лингвистика, древнетюркский язык.

Key words: synonyms, lexical synonymy, grammatical structure of synonyms, synonymic series, contextual synonyms, gradation, expressiveness, linguistics, Old Turkic language.

Kirisiw. Túrkiy tilles xalıqlardıń ádebiy tilleriniń rawajlanıw tariyxın úyreniwde xalıqtıń mádeniy turmısında ayırıqsha orın iyeleytuǵın kórkem sóz sheberleriniń shıǵarmaların lingvistikalıq baǵdarda izertlew úlken áhmiyetke iye. Sebebi, ádebiy til ulıwma xalıqlıq tildin kórkem sóz sheberleri tárepinen qayta isengen hám dóretiwshilik baǵdarında bayıtılǵan túri. Sonlıqtan da, ádebiy tildi ulıwma xalıqlıq sóz mádeniyatınıń jetiliske joqarı túri sıpatında bahalaw zárúr. Kórkem sóz sheberi usı dóretiwshilik processti basqarıp hám rawajlandırıp baradı. XX ásirdeń basında jasap ádebiy dóretiwshilik penen shuǵıllanǵan shayırlardıń ishinde tillik belgileri jaǵınan Qazı Máwlik Bekmuxammed ulınıń shıǵarmaları ayırıqsha orındı iyeleydi. Qazı Máwlik shıǵarmaların kórkemlik dárejesi ádebiyattanıw baǵdarında B.Dáwletov tárepinen óz aldına monografiyalıq baǵdarda izertlendi [1].

Shayır shıǵarmaların tili ózine zamanlas shayırlardıń dóretpelerinen ózine tán bolǵan ózgeshelikleri menen kózge tusedi. Yaǵnıy, sóz sheberi óz dóretpelerin tiykarınan sol dáwirdegi barlıq túrkiy xalıqlarına ortaǵ bolǵan jazba ádebiy dástúrler úlgisinde dóretti. Qazı Máwlik XX ásirdegi qaraqalpaq shayırları Sarıbay, Gúlmurat Qurbanalı ulı hám t.b. shayırlardıń shıǵarmalarınan ózine tán bolǵan sóz qollanıw ózgeshelikleri, kórkem bayanlaw usılları, ásiyese, tiliniń ózgeshelikleri menen ayırıqsha kózge tusedi. Onda kóbinese eski túrkiy ádebiy tiline tán bolǵan fonetika-morfologiyalıq, leksika-semantikalıq ózgeshelikler kórinedi. Solay eken, shayır shıǵarmaların tilin bir neshe aspektlerden izertlew talap etiledi. Biz maqalada shayır shıǵarmaları tilindegi sinonim sózlerdin qollanıw ózgesheliklerin úyrenemiz.

Qaraqalpaq tiliniń sózlik quramındaǵı sózlerdi semantikalıq jaqtan bahalaǵanda mazmunı jaqın sózler toparları úlken orın iyeleydi. Sinonimler, álbette, qosımsha mániniń názikligi, emociionalıq-ekspressivlik boyawı, qollanıw kólemi hám basqa da bir qatar uqsas sıpatları menen bir-birinen parıq qıladı. Bul ózgeshelikler sinonimlerdin úlken stillik imkaniyatların kórsetedi. Qazı Máwlik shıǵarmaların tilinde tildin basqa da leksika-semantikalıq resursları sıyaqlı sinonimler de óz ornında qollanılgan.

Ádebiyatlar sholıwı. Sinonimler leksika-semantikalıq kategoriyalardıń biri bolıp, olar hár qanday tildin sózlik quramında belgili orın iyeleydi. Qaraqalpaq til biliminde sinonimler haqqında qaraqalpaq tiliniń leksikologiya hám stilistikası tarawları boyınsha sabaqlıqlarda [2], monografiyada, maqalalarda sóz etilgen. Qaraqalpaq til bilimindegi sinonimler óz aldına arnawlı túrde M.Qálenderovtıń miynetinde izertlenilgen. Bunda tiykarınan qaraqalpaq ádebiy tiliniń leksikasındaǵı sinonimlerdin semasiologiyalıq ayırmashılıǵı, olardıń tariyxıy shıǵısı, qollanıw órisi, stillik ózgeshelikleri

úyrenilgen [3]. E.Berdimuratovtıń «Tilden pal tamsın deseń» maqalasında sinonimlerdin kórkem shıǵarmada qollanıwı [4], O.Dospanovtıń maqalasında qaraqalpaq tili dialektlerindegi sinonimlerdin qollanıw ózgeshelikleri [5] sóz etilgen. Al, A.Bekbergenov óziniń arnawlı maqalasında hám «Qaraqalpaq tiliniń stilistikası» miynetinde tildegi sinonimlerdi leksikalıq hám grammatikalıq sinonimler dep ekige bólip, antonimlerdin payda bolıwında sinonimlerdin ornın, olardıń hár túrli stillik xızmetlerde jumsalıw ózgesheliklerin ilimiy analizlegen [6]. Qaraqalpaq tiliniń sózlik quramındaǵı sózlerdi mánilik tárepinen bahalaganımızda, ondaǵı mánileri bir-birine jaqın keletuǵın sózler toparı belgili orındı iyeleydi. Sinonimler, álbette, qosımsha máni názikligi, emociional hám ekspressivlik boyawı, qollanıw sheberi hám bir qatar usı sıyaqlı basqa da qásiyetleri menen bir-birinen parıqlanadı, olarda bar bolǵan bunday qásiyetler sinonimlerdin júdá úlken stilistikalıq imkaniyatlardı iye ekenligin kórsetedi. Sinonimler predmet hám waqıya-hádiyselerdin eń kúshli, hátte, seziler-sezilmes názik belgilerin, bul belgilerge bolǵan subyektiv qatnastı hám basqalardı kórsete alar eken, olar álbette, tildin súwretlew quralları sıpatında qaraladı [7:6].

Izertlew metodologiyası. Bul izertlewde teoriyalıq miynetler, ámeldegi leksikologiyalıq-stilistikalıq izertlewlerden alınǵan lingvistikalıq maǵlıwmatlarǵa tiykarlanıp, sıpatlama-analitikalıq usıldan paydalanılǵan. Qaraqalpaq tiliniń semantikalıq sistemasında sinonimlik juplıqlardıń qanday xızmet atqarıwın qaraw ushın salıstırmalı analizden paydalanıladı. Ekilemshi derekler, sonıń ishinde, sózlikler hám ilimiy monografiyalar leksikalıq birliklerdi kategoriyalastırıw hám klassifikaciyalaw ushın tiykar jaratadı, izertlenip atırǵan predmettin hár tárepleme kórinisin támiyinleydi.

Nátıyjeler hám dodalaw. Geypara sózler mánilik jaqtan qálegen jaǵdayda biri ekinshisiniń sinonimlik sıńarı bolıp kele beredi. Jeke turǵanda da, kontekst ishinde de olardıń sinonimlik qatnası ayqın sezilip turadı. Qaraqalpaq ádebiy tilindegi basqa sózler menen qatnasqa túspey-aq, jeke turǵanda ulıwma mánileri bir-birine mániles ekenligin birden ayırıwǵa bolatuǵın sózler turaqlı sinonimler dep ataladı. Shayır shıǵarmalarında sinonimlerdin bul túri bir sózdi qaytalay bermey hám de mánilerdi kúsheytiw ushın, sonday-aq, qosıq qatarlarındaǵı uyqasqa say bolıp, úylesip keliwi ushın qollanılganlıǵın kóremiz.

Tildin stilistikası hám ámeliy stilistikasında eń oraylıq orındı sinonimiya iyeleydi, sebebi sinonimlik uyadaǵı (qatarǵı) sózlerde óz ara qatnas júdá ayqın kórinedi, sonlıqtan da bunday birlikler bir sistemalas birlikler bolıp tabıladı. Sinonimler bir-birine leksikalıq mánileri boyınsha emes, al, ózleriniń qosımsha stillik belgileri arqalı ajraladı, yaǵnıy olardıń leksikalıq mánileri, bir jaǵınan, teń bolsa, al,

ekinshi, stillik jaǵınan qarama-qarsı boladı. Máselen, *bas-gelle, júzi-shırayı, sıyqı-reńki-beti-ápshe* sózleri mánisi boyınsha biri birine qanshama jaqın bolǵanı menen, stillik qollanıwı jaǵınan bir-birinen parıq qıladı. Solay etip, stillik qatnaslar tek óz ara sinonimlik qatnasta turǵan til birliklerinde kórinedi.

Sinonimler tildiń sózlik quramınıń bay ekenin kórsetip turıwshı ózine tán qural bolıp esaplanadı. Tilde sinonimlerdiń kóp bolıwı tildiń estetikalıq xızmetin jáne de tolıq orınlay alıwın ańsatlastıradı. Kórkem sóz sheberleri tildegi sinonim sózlerdiń ishinen kerekli sózlerdi dál tawıp, óz shıǵarmalarında qollanıwǵa háreket etedi, sol arqalı shıǵarma qaharmanlarınń ruwxıy jaǵdayların hám súwretlew obyektiniń eń kishi táreplerine deyin real kórsetip beriwge umtıladı.

Sinonimlerdi durıs tańlap qollanıw arqalı ayılajaq pikir anıq, hár tárepleme tolıq hám kórkem bolıp beriledi. Eger bir sóz bir gáptiń ishinde qayta-qayta tákirarlanıp, onıń sinonimleri paydalanılmasa, stillik jaqtan onı durıs dep esaplawǵa bolmaydı, sebebi onda kórkemlik azayadı, pikir anıq kórsetilmey túsiniqsiz boladı hám bir sózdiń orınsız tákirarlana beriwı qulaqqa jaǵımsız bolıp esitiledi.

Sinonimiya tildiń barlıq dárejelerin qamtıytuǵın universal tillik qubılıs bolıp tabıladı. Sinonimler kereksiz, orınsız qaytalawdan qutqaradı, yaǵnıy olar bir ayılǵan sózdi qayta-qayta tákirarlamay, oy-pikirdi tolıqtırıp hám kórkem etip aytıw ushın xızmet etedi. Ayırım waqıtta eki yamasa úsh sinonim sóz bir gápte qatar keliwı múmkin. Bul jaǵdayda sinonimlerdiń mánileri birge qosılıp, tolıqtırılǵan hám jetiliske bir pikirdi bildiredi. Bunday pleonazm durıs qollanılsa, ayılajaq pikir kórkem, tolıq hám ótkir bolıp shıǵadı. Kórkem ádebiyattaǵı sinonim sózler bir sózdi qaytalap qollanıla bermew ushın, oydı tolıqtırıp, anıq etip ayıtıw jetkiziw ushın, shıǵarmadaǵı qaharmanlardı tanıtırıp, onıń mazmunın tásirli etip beriw ushın qollanıladı.

Qazı Máwlik shıǵarmalarında da sinonimler keń paydalanılǵan. Qaraqalpaq ádebiy tilinde basqa sózler menen qatnasqa túspey-aq, jeke turǵanda manleri bir-birine jaqın bolǵan sinonimler turaqlı sinonimler esaplanadı. Mısalı:

Bul *dúnyada* qansha dáwrán súrgeniń,

Yurtma-yurt ǵasht etip *jahan* kórgeniń («Ol nege dárkar»).

Basında turmesi *tilla* shashaqlı,

Bahramları bardur *altın* shashaqlı («Qushaydı»).

Bul qatarlarda shayır qosıqtıń úylesimlik hám tásirtililigin arttırıw ushın sinonim sózlerdi qollanǵan. Nátiyjede qosıqtıń kórkemligin arttırǵan. Mısallarda *dúnya, jáhan, tilla, altın* sózleri shıǵarmada pikirdiń qayta-qayta qaytalanıwında, sózlerdiń dál hám túsiniikli jetkerip beriwde belgili xızmet atqarıp tur.

Shayırdıń basqa shayırlardan ózgesheligi, ol sinonimlik qatardı jaratıwda kóbinese basqa tillerden, atap aytqanda, arab-parsı tillerinen kirgen sózlerden keń paydalanıwında kóremiz. Máselen:

Ishq etip men yazdım seniń *táriypiń*,

Ayıp ada bolmas seniń *táwsiypiń* («Megzettim»).

Anıń *waspin* yazsam qaǵaz yuzına («Shımbay bayazı»).

Ey yaranlar, yardıń *vasfin* sózlesem («Ne sózdur»).

Zulpi naqqashına *shashi* súmbile («Megzettim»).

Ey yaranlar, bir *páriyniń* yuziniń («Aqlım hayrandur»).

Sizden ózge heshbir *dilbar* kerakmes («Aqlım hayrandur»).

Periylar uyalar *husnıń* kórse («Shımbay bayazı»).

Jamalıń kórmegen bolur biyqarar («Shımbay bayazı»).

Bul mısallardaǵı *táwsiyip, táriyip, vasfi, zulpi, shashi, páriy, dilbar, husni, jamal* sózleri arab-parsı sózleri bolıp óz ara sinonimlik qatardı dúzip kelgen.

Komponentleri sinonimles bolǵan jup sózler de shayır shıǵarmaları tilinde jiyy qollanılgan. Olar ulıwmalastırıwshı, kúsheytiwshı mánilerdi bildirip keledi. Mısalı:

Sózlerińni *sheker-balǵa* megzettim («Megzettim»).

Ishinde kórgen *baǵı-bostannıń* («Jasarǵan ilham»).

Qáddi-boyı sárwi taldı gózlegen («Shımbay bayazı»).

Shundek *ashuq-mashuqları* Shımbaydıń. («Shımbay bayazı»).

Otırıwı Shımbay *máskeni-jayı*,

Mánzil-mákanına aqlım hayrandur («Aqlım hayrandur»).

Men munshama *qayǵu-ǵamlardan* azat («Gúnayım»).

Háwli-hárem bilen *baǵı-baqshalar* (Ol nege dárkar).

Ishkeniń hámiysha *qant-nabat* bolsa («Ol nege darker»).

Baǵı, sarhawızı, *gúli-gúlshanı* («Ol nege dárkar»).

Shayır shıǵarmalarında mánileri bir-birine jaqın sózler izbe-iz kelip, birgelkili aǵza xızmetin atqaradı. Mısalı:

Men bilmenem, ya *küyemen, janaman*,

Qara kóz Sarbinaz yadıma túshti («Yadıma túshti»).

Sázende, góyende ayttırsań *baqshı* («Ol nege dárkar»).

Joqarıda keltirilgen mısalda qollanılgan sinonim sózler birdey grammatikalıq sıpatqa iye bolıp, shıǵarma tiliniń kórkemligin hám tásirtililigin arttırıp tur. Sonday-aq, mısaldaǵı *kúyiw* hám *janıw* feyil sóz shaqapları qosıqta kontekstlik sinonimdi dúzip keledi. Shayır kópshilik jaǵdayda shıǵarmanıń mazmunınan kelip shıǵıp sinonim sózlerdi payda etedi. Bunday sinonimlik qatarlar Qazı Máwliktiń shıǵarmalarında jiyy ushırasadı. Mısalı:

Kóshesi qıyaban qatara *terek*,

Túrli *aǵashı* bar bárisi kerek («Jasarǵan ilham»).

Ishqı *dárti* yurakında bitmadı,

Siynem *yarasına* aqlım hayrandur («Aqlım hayrandur»)

Jilwa bilen qádem basıp yúrişin,

Naz etip qayrılıp qarap kúlishin («Megzettim»).

Azap shegip qıstıń qattı kúinde,

Shekken *jábriw-japasına* ne sózdur («Ne sózdur»).

Bul mısallardaǵı ayırım sinonimlerdi dál, turaqlı sinonimler dep aytıw durıs emes. Sebebi, olar jeke turǵanda basqa-basqa semantikaǵa iye boladı, biraq ulıwmalıq belgileri sinonim bola aladı. Sonıń ushın shayır qosıqlarında qollanılgan *terek, aǵash, dárt, yara, jilwa, naz, azap, jábriw-japa* sózlerdi kontekstlik sinonimler dep qaraw múmkin. Kórkem sóz sheberi kontekstlik sinonimlerde sheberlik penen paydalınıw arqalı zat, qubılıs hám hádiyseni kem-kemnen kúsheytip gradaciya qubılısın payda etedi. Bul arqalı shayır emocional-ekspressivlik tásirde kúsheytip beredi.

Sen erursań meniń sáwgili yarım,

Hám alma-anarım, paslı - baharım,

Yursam madarım yoqdur qararım,

Tukanmes sawdaǵa saldıń, periyzat («Periyzat»).

Berilgen qosıq qatarındaǵı *sáwgili yarım, alma-anarım, paslı-baharım* sózleri tek qosıq qatarınıń ishinde ǵana sinonim bola aladı. Al, tuwra mánisinde sinonimlik qatardı dúze almaydı.

Aqlı ketip ayta almas sózlerin,

Kórse *biyhush* bolar aydák yúzlerin («Shımbay bayazı»).

Bul qatardaǵı *aqlı ketiw* hám *biyhush bolıw* feyil sóz shaqabı qosıqtıń ishinde kontekstlik sinonimlerdi payda etken. Jeke turǵanda heshqanday sinonimlik baylanısqa túspeydi.

Juwmaq. Qullası, Qazı Máwlik óz qosıq qatarlarında sinonimlerge ayırıqsha bir máni baǵıshlap, janlandırıp, kórkemlep, olardı sheberlik penen qollanǵanın kóremiz. Usılay etip, shayırdıń sóz baylıǵı qansha ráńbárań sózlerden

tursa, ondaǵı belgili bir xızmet atqarıp keliwshi sinonimler de san jaǵınan hár túrli. Shayır sinonim sózlerdi kórkem shıǵarmaǵa tán estetikalıq talaplarǵa sáykes durıs tańlay alǵan. Qazı Máwlik shıǵarmaları tilinde qollanılǵan sinonimler, birinshiden, qaraqalpaq tiliniń sózlik quramınıń baylıǵın kórsetse, ekinshiden, shayırdıń óz zamanınıń eń talantlı kórkem sóz sheberi ekenliginen dárek beredi.

Ádebiyatlar

1. Дәўлетов Б. Қазы Мәўлик шайырдың дәретіўшилиқ жолы. Филол. илим. канд. дисс. – Нөкис: 2001.
2. Бердимуратов Е. Әдебий тилдің функционаллық стильлериниң раўажланыўы менен қарақалпақ лексикасының раўажланыўы. – Нөкис: «Қарақалпақстан», 1973.; Хәзирги қарақалпақ тили. Лексикология. – Нөкис: «Билим», 1994.
3. Қәлендеров М. Қарақалпақ тилиндеги синонимлердің грамматикалық, структуралық хәм лексика-семантикалық өзгешеликери. – Нөкис: «Қарақалпақстан», 1989.
4. Бердимуратов Е. Тилден пал тамсын десең. – Нөкис: 1966. // «Әмиўдәрә», №6.
5. Доспанов О. Түслик диалектиндеги синонимлер хәққинда. // Өз ИАҚБ Хабаршысы, 1965, №4, 89-92-б.
6. Бекбергенов А. Қарақалпақ тилиниң стилистикасы. – Нөкис.: «Қарақалпақстан», 1990.; Қарақалпақ тилиндеги синонимлердің пайда болыў жоллары. – Нөкис: Өз ИАҚБ Хабаршысы, 1963, №2.; Синонимлер хәм антонимлер. // Қарақалпақ тили бойынша изертлеўлер. – Нөкис: «Қарақалпақстан», 1971, 114-132-б.
7. Абдирахманов Ш., Махмудов Н. Сөз эстетикасы. – Ташкент: 1981.
8. Пахратдинов Ө., Өтемуратова Х. XIX әсирдің ақыры XX әсирдің басындағы қарақалпақ әдебияты тарийхы. – Нөкис: «Билим», 1995.

REZYUME. Maqolada XX asr qoraqalpoq shoiri Qozi Mavlik asarlarining til xususiyatlari ko'rib chiqiladi. Uning asarlarida qo'llangan sinonimlar va ularning qo'llanishi ko'rib chiqiladi.

РЕЗЮМЕ. В статье рассматриваются языковые особенности творчества каракалпакского поэта XX века Казы Мавлика. Изучены синонимы, употребляемые в языке его произведений, и особенности их использования.

SUMMARY. The article discusses the linguistic features of the works of the Karakalpak poet Qazi Mavlik, who lived in the 20th century. It examines the synonyms used in the poet's language and the characteristics of their application.

QARAQALPAQ TILINDE INGLIS TILINDEGI IT-TERMINLERDİŇ BEYIMLESİWI: MORFOLOGİYALÍQ HÁM FONETIKALÍQ ÓZGESHELİKLERİ

M.O.Keunimjaeva – *tayanış doktorant*

Ájiniyaz atındaǵı Nökis mámleketlik pedagogikalıq institutı

Tayanch so'zlar: qoraqalpoq tili, ingliz tili, IT-terminologiya, o'zlashtirish, so'z yasash, transkripsiya, transliteratsiya, affiksatsiya, abbreviatura.

Ключевые слова: каракалпакский язык, английский язык, IT-терминология, освоение, словообразование, транскрипция, транслитерация, аффиксация, аббревиатура.

Key words: Karakalpak, English, IT terminology, borrowing, word formation, transcription, transliteration, affixation, abbreviation.

Kirisiw. Házirgi globalasqan dúnyada til tek ǵana kommunikativlik wazıypanı atqarıp qoymastan, onı sóylewshilerdiń mádeniy qádiriyatların, pikirlew hám dúnyaǵa kózqarasın da sáwlelendiredi. Tiller aralıq baylanıslardıń kúsheyiwı, ásirese, terminologiyalıq tarawda leksikanı ózlestiriw procesiniń jedellesiwine alıp keledi. Jańa terminlerdiń dominant derekлерinen biri ingliz tili bolıp, ol kóplegen tiller, sonıń ishinde, qaraqalpaq tiliniń leksikasına úlken tásir kórsetedi.

Eń intensiv ózlestiriw procesi texnologiyalardıń jedel rawajlanıwı hám jańa túsiniкler – informaciyalıq texnologiyalardıń payda bolıwı baqlanıp atırǵan tarawlarda kórinedi. Usıǵan baylanıslı izzertlewdiń áhmiyeti ingliz tili IT-terminleriniń prototiplik strukturalarınıń mexanizmlerin hám olardıń qaraqalpaq tiline beyimlesiw ózgesheliklerin úyreniw zárurlıginen ibarat. Jumıstıń maqseti – ingliz tili IT-terminleriniń payda bolıwınıń tiykarǵı modellerin anıqlaw hám olardıń qaraqalpaq tili strukturalarına sáykes keliwin analizlew. Izertlew obyektı – ingliz tilindegi informaciya texnologiyaları tarawındaǵı terminler; predmeti – olardıń morfologiyalıq hám fonetikalıq jaqtan beyimlesiw usılları. Jumıstıń ilimiy jańalıǵı eki tilde terminlerdiń payda bolıwınıń tipologiyalıq ózgeshelikleri hám universal model-lerin anıqlawdan ibarat.

Ádebiyatlar analizi hám metodlar. Bul izertlew analitikalıq hám teoriyalıq-súwretlew xarakterine iye bolıp onıń metodologiyalıq tiykarın qaraqalpaq hám ingliz tilleriniń sóz jasalıwı hám terminologiyasına arnalǵan ámeldegi lingvistikalıq izertlewler hám leksikografiyalıq dereklerdi kompleksli analizlew shólkemlestirildi.

V.N.Komissarov [7], N.A.Baskakov [5], A.Dáwletov, M.Dáwletov, M.Qudaybergenov [2], G.Patullaeva [4], A.Aytmuratov [1], D.X.Kadırbekova [6], G.Murtazaeva [3] sıyaqlı ilimpazlardıń jumısları izertlewdiń teoriyalıq tiykarı bolıp xızmet etti.

Jumıs procesinde lingvistikalıq analizdiń tómendegi usıllarınan paydalanıldı:

Salıstırıw metodı – ingliz hám qaraqalpaq tilleriniń sóz jasaw modellerindegi universal hám ózine tán ózgeshelik-lerdi anıqlaw;

Strukturalıq-morfologiyalıq analiz – terminlerdiń payda bolıw usılları (affikaciya, sóz qosılıw, abbreviatura) boyınsha klassifikaciyalaw hám ónimli affikslerdi anıqlaw;

Adaptaciya usılları (transkripciya, transliteraciya) hám sóz jasaw modelleri klassifikaciyası.

Talqlaw hám nátiyjeler. Qaraqalpaq tilinde ingliz tilinen IT-terminlerdi ózlestiriw procesi kóp basqıshlı